

- correction of the psychophysical state of students of other classes in the process of physical education], Ruta, Kamyans-Podilsky, Ukraine.
10. Prozar, M. V. (2012), "Pedagogical conditions for improvement of physical condition of pupils of 4–5 classes by means of sports games", *Transaction of Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk*, Iss. 12, pp. 105–110.
 11. Prozar, M. V. (2015), "Changes in the rates of physical fitness of elementary school students", *Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho*, Iss. 19, Vol. 1, pp. 365–371.
 12. Prozar, M. V. Iedynak. G. A. (2011), *Pokrashchennia fizychnoho stanu uchniv 4–5 klasiv zasobamy sportyvnykh ihor* [Improvement of the physical condition of pupils of grades 4–5 by means of sports games], PP Buinytskyi O. A., Kamyans-Podilsky, Ukraine.
 13. Prozar M. (2015), Changes in mental performance indicators (volume processing visual information) girls junior grades of secondary schools. *Journal of Education, Health and Sport*, 2015, № 5(5). pp. 31–43.
 14. Malikov, M. V. Bohdanovska, N. V. Svatiev, A. V. (2006), *Funktsionalna diahnostyka u fizychnomu vykhovanni i sporti* [Functional diagnostics in physical education and sports], Zaporizhzhia, Ukraine.
 15. Musev, V. M. Iedynak G. A. (2016), "Peculiarities of changing the physical readiness of girls of different somatotypes during their education in primary school", *Sport. Olimpism. Sanatate, 65-a congres stintific international*, Chisinau, October 5–8, 2016, pp. 576–580.
 16. Krutsevych, T. Yu. Yermolova, V. M. Ivanova, L. I. And Kryvchykova O. D. (2012), *Navchalni prohramy dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv iz navchanniam ukrainskoiu movoiu. 5–9 klasy* [Educational programs for general educational institutions with Ukrainian language education. 5–9 classes], Education, Kiev, Ukraine.
 17. Serhienko, L. P. (2001) *Testuvannia rukhovnykh zdibnostei shkolariv*, [Testing of motor abilities of schoolchildren], Olympic literature, Kiev, Ukraine.
 18. Sliusarchuk, V. V. Iedynak G. A. (2011), "Programming physical exercises to improve the physical condition of children of elementary school age", *Pedahohika, psykhohohia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu, zbirnyk naukovykh prats*, no. 11, pp. 31–39.
 19. Shyian, B. M. Iedynak, G. A. and Petryshyn Yu. V. (2012) *Naukovi doslidzhennia u fizychnomu vykhovanni ta sporti* [Scientific research in physical education and sports], PP Publishing house "Oiyum", Kamyans-Podilsky, Ukraine.
 20. Aggio D. Ogunleye, A. A. Voss, C. G. and Sandercock R. H. (2012) "Temporal relationships between screen-time and physical activity with cardiorespiratory fitness in English Schoolchildren: a 2-year longitudinal study" *Preventive Medicine*, Vol. 55(1), pp. 37–39.
 21. Mayorga, D. Viciano, J. and Cocca, A. (2012) "Relationship between Physical Self-Concept and Health-Related Physical Fitness in Spanish Schoolchildren", *Procardia-Social and Behavioral Sciences*, Vol. 69, pp. 659–668.

УДК 355 233 22–355 12

Сергій Романчук

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ АРТИЛЕРІЙСЬКОЇ РОЗВІДКИ ДО ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Мета дослідження обґрунтувати та перевірити ефективність педагогічної технології професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань. В роботі використовувалися методи: аналіз наукової літератури та документальних джерел; спостереження; тестування; педагогічний експеримент; методи математичної статистики. Ефективність розробленої педагогічної технології перевірялася в ході педагогічного експерименту, в якому взяли участь 26 військовослужбовців артилерійської розвідки експериментальної групи (ЕГ) та 27 – контрольної групи (КГ). Педагогічний експеримент проводився на базі 184 Навчального центру протягом одного року. Експериментально підтверджено ефективність розробленої педагогічної технології ($p < 0,05$). Результати педагогічного експерименту свідчать про необхідність досягнення максимального прикладного значення використовуваних засобів і методів фізичного тренування для ефективного виконання бойових завдань.

Ключові слова: військовослужбовці артилерійської розвідки; фізична підготовка; бойові завдання; педагогічна технологія.

The objective of the research is to substantiate and verify the effectiveness of the pedagogical methodology of professional and physical training of the artillery reconnaissance troops for combat missions. Methods used: analysis of scientific and documentary resources; observation; verification; pedagogical experiment; methods of mathematical statistics. The effectiveness of the designed pedagogical methodology was tested during a pedagogical experiment, involving participants in quantity of 26 men of the artillery reconnaissance as a part of an experimental group (EG) and 27 men of a control group (CG). The pedagogical experiment has been delivered in the 184th Training Center for one year. The efficiency of the pedagogical methodology has been experimentally confirmed ($p < 0.05$). The results of the pedagogical experiment prove the demand of the maximum applied value of the physical training methods and techniques to carry out combat tasks expeditiously

Keywords: *artillery reconnaissance; physical training; combat missions; pedagogical methodology.*

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Дії у Анти-терористичній операції багато в чому визначилися рівнем підготовленості військово-службовців артилерійської розвідки та навідників артилерійської розвідки. Частини та підрозділи артилерії, а саме військовослужбовці артилерійської розвідки, органи управління, які взяли участь в операції, отримали багатий і повчальний досвід виконань завдань в бойовій обстановці [3, 6].

Як свідчить аналіз літератури [3, 5], успішне виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів багато в чому визначається рівнем професійної та фізичної підготовленості військовослужбовців артилерійської розвідки.

Військовослужбовець артилерійської розвідки повинен відповідати вимогам, визначеним сучасними особливостями ведення бойових дій в умовах локальних конфліктів. Його повинні відрізняти, перш за все, фізична та силова витривалість, швидкість, точність, надійність дій в умовах дефіциту часу і нестачі допоміжної інформації. Разом з тим, вивчення військової практики при виконанні бойових завдань в умовах локальних конфліктів виявила недостатній рівень професійної підготовленості військовослужбовців артилерійської розвідки [2].

Посилення уваги до проблем удосконалення професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки для виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів, пов'язане з необхідністю вирішення протиріч між потребами бойової практики в добре підготовлених військовослужбовців артилерійської розвідки, здатних вирішувати бойові завдання, і відсутністю педагогічних технологій, які формують такий рівень підготовленості [1, 7].

На даний момент в спеціальних дослідженнях не знайшли свого відображення питання, пов'язані з обґрунтуванням і розробкою педагогічної технології формування військово-професійної готовності військовослужбовців артилерійської розвідки до ефективного виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів, а також обґрунтуванням педагогічних умов, необхідних для підвищення рівня їх професійної та фізичної підготовленості.

Наукову роботу виконано на підставі зведеного плану науково-дослідної роботи на 2011–2016 рр. Міністерства оборони України в межах тем “Організаційні аспекти функціонування системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України у сучасних умовах”, шифр – “ПРОГНОЗ”, (номер державної реєстрації 0106U010783).

Мета дослідження – обґрунтувати та перевірити ефективність педагогічної технології професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань.

Організація і методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використані методи дослідження: *теоретичні* – аналіз наукової літератури та документальних джерел із проблем спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки, узагальнення, систематизація теоретичних знань, які стосуються тенденції розвитку фізичної підготовки військовослужбовців збройних сил; *емпіричні та*

експериментальні спостереження, анкетування, для з'ясування умов, необхідних для підвищення рівня професійної та фізичної підготовленості військовослужбовців артилерійської розвідки; *тестування* для визначення рівня розвитку професійних та фізичних якостей; експеримент для перевірки чинної та авторської технологій; *методи математичної статистики* для опрацювання і інтерпретації результатів експериментального дослідження.

Ефективність розробленої педагогічної технології професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань, перевірялася в ході педагогічного експерименту, в якому взяли участь 26 військовослужбовців артилерійської розвідки експериментальної групи (ЕГ) в віці 18–20 років. Ці військовослужбовці займалися за розробленою нами педагогічною технологією. Контрольна група (КГ) складалася з 27 військовослужбовців, які проводили звичайні заняття з навчально-бойової підготовки. Вік і стаж їх був ідентичним з експериментальною групою (ЕГ) ($p > 0,05$). Педагогічний експеримент проводився на базі 184 Навчального центру протягом одного року.

Результати дослідження та їх обговорення. У процесі проведеного дослідження було виділено ряд концептуальних позицій, що розглядаються як сукупність педагогічних основ, що забезпечують підвищення ефективності професійної і фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів. До найважливіших з них можна віднести наступні:

- розвиток мотивації, рухових здібностей, пошукового характеру професійної діяльності у військовослужбовців артилерійської розвідки, здатності до оперативної реакції на екстремальну обстановку (ці властивості військовослужбовця артилерійської розвідки реалізуються за умови постійного моделювання професійної діяльності в умовах локальних конфліктів);

- рішення бойових задач військовослужбовцями артилерійської розвідки в складі малих груп при здійсненні тривалих маршів;

- ведення бойових дій, в будь-який час доби;

- виконання бойових завдань на тлі високого фізичного навантаження;

- облік кліматично-географічних умов (дуже пересіченого рельєфу місцевості, можливості раптових і різких змін погоди і водного режиму річок, утворення гірських і снігових обвалів і завалів, оповзнів і затоплень, екрануючого впливу гір на роботу засобів зв'язку);

- вивчення регіональних (національних) традицій (місцевого менталітету населення, ворожого ставлення деякої частини місцевого населення до військовослужбовців).

Потреби сучасної системи професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки вимагають удосконалення методів навчання для комплексного розвитку у них професійних і рухових здібностей. Разом з тим, в теорії даної проблеми залишається багато не вирішених питань. У процесі дослідження встановлено, що за умови розгляду свідомості військовослужбовців артилерійської розвідки як сплаву знань, волі і емоцій, що ведуть до розв'язання конкретних військово-професійних питань, ефективно здійснюється формування бази для розвитку професійних здібностей, так необхідних для ефективного виконання бойових завдань.

В результаті проведеного дослідження були встановлені педагогічні умови, необхідні для підвищення рівня професійної та фізичної підготовленості військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів (табл. 1).

Військово-професійна підготовленість має на увазі характеристику ступеня оволодіння військовослужбовцями артилерійської розвідки своєю професійною діяльністю,

передбачає наявність у нього здібностей вирішувати бойові завдання, вміння швидко адаптуватися до постійно мінливих умов бойової обстановки, впевненості та відповідальності при прийнятті рішень.

Таблиця 1

Структура педагогічних умов, необхідних для підвищення рівня професійної та фізичної підготовленості військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів

Ранг	Педагогічна умова	Вклад рангу, %
1-й	Повна відповідність змісту фізичного тренування основним етапом бойового навчання особового складу	19,4
2-й	Виняток порушення розпорядку дня, зміни часу проведення, структури і змісту занять з бойової підготовки	17,8
3-й	Досягнення максимального прикладного значення використовуваних засобів і методів фізичного тренування в інтересах бойової підготовки	15,3
4-й	Облік закономірностей професійного і фізичного вдосконалення військовослужбовців артилерійської розвідки до ефективного виконання бойових завдань	13,2
5-й	Забезпечення взаємозв'язку всіх форм підготовки, облік фізичних навантажень, одержуваних особовим складом під час інших занять з бойової підготовки	11,8
6-й	Відповідність організаційно-методичних вказівок вимогам керівних документів, забезпечення постійної пильності і заходів безпеки при виконанні бойових прийомів і фізичних вправ	9,7
7-й	Облік індивідуальної професійної та фізичної готовності до виконання бойових завдань	7,2
8-й	Наявність об'єктивних критеріїв оцінки рівня професійної та фізичної підготовленості військовослужбовців артилерійської розвідки до виконання бойових завдань	5,6

Основи військово-професійної підготовленості військового фахівця закладаються в процесі навчання. Вони забезпечуються: цілеспрямованим взаємозв'язком фізичної, психологічної, професійної та загальнотехнічної підготовки військовослужбовця артилерійської розвідки, посиленням військово-професійної спрямованості, вдосконаленням методики процесу навчання, пов'язаної з підготовкою до ефективного виконання бойових завдань в умовах локальних конфліктів.

В результаті проведення професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки передбачається розвиток у них знань, умінь і навичок, необхідних для виконання бойових завдань. На вирішення цих завдань і була спрямована розроблена нами педагогічна технологія професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки, яка представлена на рис. 1.

Результати педагогічного експерименту свідчать про високу ефективність розробленої технології професійної та фізичної підготовки військовослужбовців артилерійської розвідки до ефективних дій в умовах локальних збройних конфліктів (табл. 2).

Динаміка підвищення рівня професійної та фізичної підготовленості військовослужбовців експериментальної групи була більш позитивною ($p < 0,05$) в порівнянні з контрольною ($p > 0,05$). До кінця педагогічного експерименту кількість військовослужбовців артилерійської розвідки, які досягли високого рівня розвитку професійних і фізичних якостей в ЕГ було більше, ніж в КГ, на 28–30% ($p < 0,05$) і, навпаки, кількість військовослужбовців, які мають низький рівень розвитку цих якостей, в ЕГ в порівнянні з КГ було менше на 40–45% ($p < 0,01$).

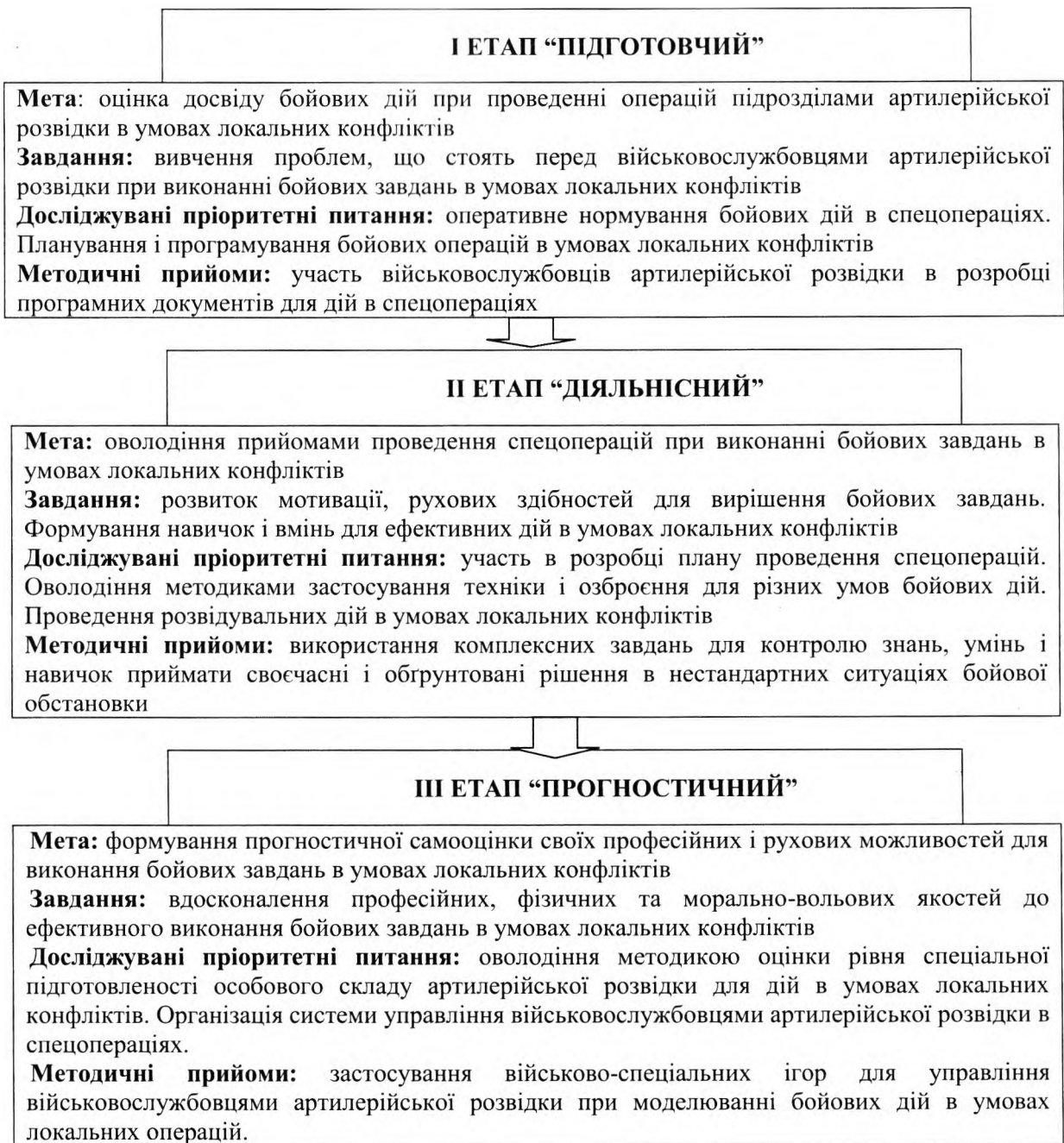

Рис. 1. Структурна схема педагогічної технології професійної та фізичної підготовки.

Об’єктивним показником високої ефективності розробленої технології професійної та фізичної підготовки служили результати виконання комплексних професійних завдань, що моделюють діяльність в різних умовах бойової обстановки при проведенні спеціальних операцій. В ЕГ ці результати в середньому були на 10–15% вище, ніж у військовослужбовців КГ ($p < 0,05$).

Висновок.

Таким чином, результати педагогічного експерименту свідчать про необхідність досягнення максимального прикладного значення використовуваних засобів і методів фізичного тренування для ефективного виконання бойових завдань.

Таблиця 2

Рівень розвитку якостей і навичок, що характеризують рівень професійної та фізичної підготовленості у осіб контрольної та експериментальної груп в ході педагогічного експерименту, бал ($\bar{X} \pm m$)

Показники	На початку		p	У кінці		p<
	КГ	ЕГ		КГ	ЕГ	
Марш-кидок на 10 км	3,14±0,11	3,12±0,12	-	3,81±0,14	4,57±0,12	0,05
Стрибок з парашутом (на точність приземлення)	3,89±0,21	3,81±0,19	-	4,12±0,17	4,43±0,18	-
Орієнтування на місцевості, 8 км	3,18±0,17	3,17±0,19	-	3,32±0,16	4,41±0,17	0,05
Стрільба з АКМ після марш-кидка, 10 пострілів	3,23±0,14	3,21±0,15	-	3,27±0,15	4,08±0,14	0,05
Подолання перешкод (ЗКУ)	3,87±0,11	3,83±0,14	-	4,03±0,12	4,78±0,10	0,05
Підтягування на перекладині	3,77±0,14	3,75±0,17	-	4,01±0,16	4,38±0,15	0,05
Вольові якості	3,14±0,09	3,12±0,11	-	3,57±0,11	4,38±0,12	0,05
Інтелект	3,71±0,15	3,70±0,17	-	4,07±0,23	4,15±0,22	-
Професійна спрямованість	3,87±0,11	3,85±0,10	-	4,01±0,12	4,78±0,11	0,05

Подальшим напрямом наших досліджень є адаптація авторської технології для умов підготовки військовослужбовців військової служби за контрактом, офіцерів, які закінчили кафедри підготовки офіцерів запасу або були призвані до військової служби із запасу.

1. Гусак О. Д. Корекція психофізичної готовності військовослужбовців аеромобільних підрозділів до навчально-бойової діяльності під час занять з подолання перешкод : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту / О. Д. Гусак – Львів, 2012. – 189 с.
2. Магльований А. В. Проблеми та шляхи вдосконалення фізичної підготовки молодшого офіцерського складу / А. В. Магльований, О. М. Боярчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 1. – С. 44–48.
3. Овчарук І. С. Удосконалення фізичної підготовки з врахуванням досвіду антитерористичної операції / І. С. Овчарук // Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України: досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку : матеріали наук.-метод. конф. 26–28 листопада 2014 р. – К. : МОУ, 2014. – С. 46–49.
4. Ольховий О. М. Концепція професійно спрямованої системи фізичної підготовки курсантів / О. М. Ольховий // Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України : матеріали наук.-метод. конф. 28–29 листопада 2013 р. – К. : МОУ, 2013. – С. 21–30.
5. Ролюк О. В. Спеціальна фізична підготовка військовослужбовців-розвідників / Ролюк О. В. // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2016. – № 1 (33). – С. 57–63.
6. Ролюк О. В. Удосконалення змісту фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів / О.В. Ролюк // Молода спортивна наука України. – Львів : ЛДУФК, 2016. – Вип. 20, т. 2. – С. 299–303. (входить до переліку міжнародних наукометричних баз).
7. Ролюк О. В. Динаміка фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів / О. В. Ролюк, О. М. Лойко, В. В. Дзяма // Вісник Прикарпатського університету. – Івано-Франківськ : ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”, 2016. – Вип. 23. – С. 26–33.

References:

1. Husak, O.D. (2012). Korektsiya psikhofizychnoi hotovnosti viiskovoslužhbovtisib aieromobilnykh pidrozdiliv do nabchalno-boioboi diyalnosti pid chas zaniat z podolannia pereshkod [Correction of psychophysical readiness of military personnel of aeronautical subdivisions for educational activities during armed conflicts]. *Candidate's thesis*. Lviv [in Ukraine].
2. Mahlovanyi, A.V., & Boiarchuk O.M. (2013). Problemy ta shliakhy vdoskonalennia fizychnoi pidhotovky molodchoho ofiterskoho skladu [Problems and ways to improve the physical training of junior officers].

- Pedahohika, psykhoholia ta medyko-biolohichni problem fizychnoho vykhovannia i sportu – Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports, Vol. 1, 44–48 [in Ukraine].*
3. Ovcharuk, I.S. (2014). Udoshkonalennia fizychnoi pidhotobky z vrakhuvanniam dosvidu antyterrorystychnoi operatsii [Improvement of physical training taking into account the experience of antiterrorist operation]. *Fizychna pidhotovka osobovoho skladu Zbroinykh syl, inshykh viiskovykh fopmuvan ta pravoookhoronnykh orhaniv Ukrainy: dosvid, suchasnist, problem ta perspektyvy rozvytku – Physical training of personnel of the Armed Forces of Ukraine, other military formations and law enforcement bodies of Ukraine: experience, modernity, problems and prospects of development, 46–49 [in Ukraine].*
 4. Olkhovyi, O.M. (2013). Kontseptsiiia profesiino spriamovanoi systemy fizychnoi pidhotovky kursantiv [Concept of professionally directed system of physical training of cadets]. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtsiv v systemi boiovoho navchannia viisk (syl) Zbroinykh syl ta inshykh sylovykh struktur Ukrainy – Current status and prospects for the development of physical training of servicemen in the system of combat training of troops (forces) of the Armed Forces and other security structures of Ukraine, 21–30 [in Ukraine].*
 5. Roliuk, O.V. (2016). Spetsialna fizychna pidhotovka viiskovosluzhbovtsiv-rozvidnykiv [Special physical training of intelligence officers]. *Fizychni vykhovannai, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi – Physical education, sports and culture of health in modern society, 57–63 [in Ukraine].*
 6. Roliuk, O.V. (2016). Udoshkonalennia zmistu fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtsiv rozviduvalnykh pidrozdiliv [Improvement of the content of physical training of intelligence units servicemen]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy – Young sports science of Ukraine, 20, 2, 299–303 [in Ukraine].*
 7. Roliuk, O.V., Loiko, O.M., & Dziama, V.V. (2016). Dynamika fizychnoi pidhotovlennosti viiskovosluzhbovtsiv rozviduvalnykh pidrozdiliv [Dynamics of physical preparedness of intelligence units servicemen]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. – Bulletin of the Precarpathian University, 23, 26–33 [in Ukraine].*

УДК 615.825: 616.839–002

Лариса Рубан, Валерія Рубан

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ, ЯК ДІАГНОСТИЧНИЙ МАРКЕР ВЕГЕТАТИВНОЇ ДИСФУНКЦІЇ У ШКОЛЯРІВ

Мета дослідження. На підставі аналізу науково-методичної літератури та визначенні функціонального стану серцево-судинної системи на фізичне навантаження у школярів визначити методи профілактики вегетативної дисфункції. Матеріали та методи дослідження. Обстежено 24 школяра віком 16–17 років, яким за допомогою проведення проби Мартіне-Кушелєвського, визначено показники типів судинної реакції та якості реакції на фізичне навантаження. Отримані результати та висновок. Після проведеного дослідження у 37% хлопців та 43% дівчат спостерігалися атипові реакції серцево-судинної системи на навантаження, подовження часу відновлення ЧСС та АТ, що дає змогу стверджувати про зниження функціональної здатності серцево-судинної системи та потребує оптимізації фізичних навантажень для розв'язання завдань профілактики й відновлюваного лікування вегетативної дисфункції, найважливішим компонентом якої є фізична культура.

Ключові слова: вегетативна дисфункція, серцево-судинна система, проба Мартіне-Кушелєвського, школярі, фізична культура.

The aim of the study. On the basis of the analysis to scientific and methodological literature and the definition of a functional state at the cardiovascular system for physical activity in schoolchildren, determine the methods of prophylaxis of autonomic dysfunction. Materials and methods of research. 24 pupils aged 16–17 years were examined, which, by means of the Martin-Kushelevsky test, determined the types of vascular response and the quality in the reaction to physical activity. The obtained results and conclusions. After the study, 37% of the boys and 43% of the girls observed atypical cardiovascular responses to the load, lengthening the recovery time in the heart and blood pressure levels, suggesting a decrease in the cardiovascular functionality and need to optimize the physical load for solving problems Prevention and regenerative treatment of vegetative dysfunction, the most important component of which is physical culture.

Keywords: autonomic dysfunction, cardiovascular system, Martin-Kushelevsky trial, schoolchildren, physical culture.

Постанова проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. Здоров'я людини й суспільства в цілому є головною метою, функціональним обов'язком будь-якої